

ÜLIÕPILASLEHT

*Henriku Sõvita
1930.*

N° 1

TARTU ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

OKTOOBER

1920

ÜLIÕPILASLEHT

№ 1

OKTOOBER

1920

„Üliõpilaslehe“ saamisloogu ja ülesanded.

Üliõpilaste häälekandja mõte ei ole uus.

Lõppeva aastakümne esimesil aastail, kui üliõpilaskonna küsimused tihenenuks ühiskondlikuna probleemina esile tulid, oli esimene ettevõtte, mille teostamisele ühinemisele püüdev teadlik osa Eesti üliõpilaskonnast asus, oma üliõpilasleht. On ka selge, sest vastastikune arusaamine ja solidaarsus — mis ju ühinemise algingimused — on saavutatavad ainult päale nende põhjalikku läbiarutamist ja arenemist. Viimased on võimalikud esimeses joones ainult oma perioodilise orgaani tõttu.

„Üliõpilaste Leht“ — nii tollaegse Eesti edumeealiste üliõpilaste häälekandja nimi — pääsis ilma sõja puhkemisaastal ning oli võimas arenema ja poolehoidu võitma. Tema ümber koondus esimesel kahel aastal äge ideeline võitlus ning tema varal lahendati põlevamaid päevaküsimusi. Kuid tema ilmapääs sattus ühte ilmasõja algusega; tolle aja iseloom ja ilme oli algusest päale ebasoodus ja muutlik lehe arenemisele hoo andmiseks. Algusest päale oli tunda ta paraliseerivat mõju, mis ajajooksul ikka ja ikka suurenedes lehe ilmumist järjekindlalt raskendas, kunni see lõpuks nii aineliselt kui vaimliselt bankrotti jäädes revolutsiooni korratusse hääbus.

Vahepäälised Saksa okkupatsiooni ja vabastussõja aastad ei võimaldanud lehe uuesti elulekutsumist. Kuid mõte püsis, oodati soodsamat silmapilku. Läänud kevadel, kui üliõpilaselu uuesti hoogu võttis, oli esimene kavatsus, mis üles võeti, oma häälekandja.

Mõte leidis üldist poolehoidu — kuid puudus veel selge aluspind, kindel instants, kes tema teostamise oleks oma ülesandeks teinud.

Asemikkude kogu, kes senni üliõpilaselu oli korraldanud ning kelle päranduseks „Üliõpilaste Leht“ oli jäänud, ei tunnud ennast muutunud vahakordade ja uute väljavaadete tõttu õigustatud olevat kogu üliõpilaskonda esitama, mille tõttu ka häälekandja küsimus teisele plaanile jäi.

Kevadisel üldkoosolekul, mis üliõpilaskonna uutal alustel organiseerimiseks kokku kutsuti, sai alguse praegune suve jooksul tegutsenud Tartu üliõpilaskonna ajutine kesk-esitus, kellele koosoleku poolt ülesandeks tehti uute sihtide selgitamise võimaldamiseks esimeses joones üliõpilaste häälekandja ellukutsumine.

Lähemad korraldused jäeti kesk-esituse hooleks. Omal teisel koosolekul seadis kesk-esitus põhimõtted üles, missugusel alusel häälekandja pidi ilmuma, silmas pidades muutunud vahakordi ja seda päämist ülesannet, milleks leht tarvilik — olla abinõuks üliõpilaskonna probleemi lahendamisel. Võeti üksmeelselt vastu seisukoht, et artiklid ilmuvad lehes nende algkeeles (Eesti, Saksa, Vene). — Kindlat programmi, nagu see üles seati „Üliõpilaste Lehe“ ellukutsumisel, ei tehtud, vaid „Üliõpilaste Leht“ haaraku kõike, mis puutub üliõpilaselu ükskõik missugusel kujul. Mainitud muutuste tõttu ei või „Üliõpilaste Leht“ esineda „Üliõpilaste Lehe“ järglasena, mille saatus esialgu veel otsustamata.

Praegusel kujul väljatulles tahab „Üliõpilaste Leht“ olla vahendiks üliõpilaste ühinemisel ja üliõpilaskonna kujunemisel ning ta ülesandeks on lahendada neid küsimusi, mis viimase arenemiskäike esile toob. Ta ei ole iseendas mingisugune siht, vaid ta vastaku kõigi üliõpilaste tarvetele ja tema ilme määrajaks olgu nende tahtmised ja nõuded, mis aeg ühes toob.

Kaasvõitlejate mälestuseks.

Sügavas mere põhjas, kuhu ei ulata ükski päikese kiir, kus valitsemas üksi vete-ema oma kalasabaliste tütardega, sääl elas väike koralli poliip. Ta ehitas enesele kalju külge maja; selle majakese harjale ehitas teine, kolmas... ehitas palju poliipe samasugused majakesed, kunni sellest suur ehitus sai, mis end paljuharulise puuna laiali laotas koljusel pinnal. Esimesed poliibikesed surid, kivistusid ühes oma kambrikestega, saades kõikumata alusmüüriks uutele poliipide põvedele. Ühel ilusal päeval kerkis mere põhi ja korallipuu latv tungis läbi lainete mere pinnale, vastu uuele päevale. Lained kandsid okstesse roogu ja kõrkjaid, vesi viis liiva ja muda. Saarte peresse tekkis uus saar, mille aluskihiks oli milliardide väikeste loomakeste elu, vaev ja töö...

Oleme saarel. See saar ei hõvine, sest tugev ja kõikumata on alusmüür. Sääl lamavad terved rahva põlved, terve rida paremaid poegi ja tütreid, hulk aatelisemaid kaasvõitlejaid, kes läksid lepitama vihast merd, kui see ähvardas hävita meie saart.

„Nii ilus on elu ja nii kole on surm!“ ütles muiste ilus Iphigenie, vägeva Agamemnoni tütar, kui isa teda tahtis ohverda jumalale, et saada võitu vaenlastest. „Nii ilus on elu ja nii kole on surm!“ kordasid kadunud kaasvõitlejad, sest ilus on noor elu. Kuid tugevam ja suurem, kui tung elu järele, oli aastasadade tagant kostev vägede esivanemate hääl. Nad läksid ega tulnud enam, vaid vajusid sinna varjude riiki, kuhu kadusid vanasti vanemad. Kindlamaks muutus aga pind meie jalge all, kõikumatuks sai meie saar.

Sellele saarele ehitame meie nüüd oma maja. Ühisel jõul kandkem kokku palke ja kive, et kerkiks üles suur hoone, kuhu mahuksime kõik, kus kõigil oleks olla avar ja soe ja valge, kus teostuks see, millest unistasid ammugi kadunud kaasvõitlejad. Saagu sellest tule torn saarele, ilusam mälestusmärk kaasvõitlejate kalmudele. Süüdakem põlema tuli, mis leegitseks kaugele laiale merele, paistaks kaugemate saarteni, tuli, mis kesk pimedat ööd näitaks teed sinna, kus elab ja tegutseb ühine Eesti üliõpilaskond.

Salme Pruuden.

Tartu üliõpilaskonna üldkorralduse kavad.

Kevadisel üliõpilaskonna üldkoosolekul tehti ajutisele keskeritusele kohuseks sügiseks välja töötada ühine üliõpilaskonna üldkorralduse kava. Suve jooksul on kesk-esitusele sisse antud kaks kava:

1) „Tartu üliõpilaskonna põhiseadus“ (Asemikkude kogu poolt kevadisel koosolekul esitatud kava, J. Teinman'i poolt ümber töötatud).

2) „Tartu üliõpilaskonna põhikirja põhijooned“ — sisse antud E. Ü. S. „Põhjala“ liikme Arnold Susi poolt. Mõlemad kavad avaldatakse alamal tutvustamiseks.

I.

Tartu üliõpilaskonna põhiseadus (Päämõtted).

I. Üliõpilaskond, tema ülesanded ja õigused.

§ 1. Kõik Tartu ülikooli üliõpilased moodustavad Tartu üliõpilaskonna.

§ 2. Tartu üliõpilaskonna võimkonda ja ülesannete hulka kuuluvad: kõigi üliõpilaste ühiste vaimliste ja majanduslike huvide kaitsmine ja edendamine, nende otstarvete teostamiseks asutatud ühiste ettevõtete ning omandatud varanduste valitsemine ja igasuguste kogu üliõpilaskonda puutuvate küsimuste lahendamine.

§ 3. Üliõpilaskond kindlustab üliõpilastele organiseerimise vabaduse ega sega organisatsioonide sisemisesse ellu.

§ 4. Üliõpilaskonna ametlik keel on Eesti keel.

§ 5. Üliõpilaskond omab juriidilise isiku õigused.

§ 6. Üliõpilaskonna organid on: üldkoosolek, üliõpilaskonna nõukogu ja üliõpilaskonna juhatus.

Märkus: Üliõpilaskonnal on õigus oma sisemiste üliõpilastevaheliste tülisjade ja eksimiste likvideerimiseks luua kohtu organ.

§ 7. Üliõpilaskonna otsused ja määrused on maksvad, kohustavad kõigi üliõpilaste kohta.

§ 8. Kõik üliõpilased on üliõpilaskonna suhtes üheõiguslised.

Märkus: Valimistest ning referendumist osavõtmise õigust ei ole:

a) üliõpilastel, kes esimest semestrit ülikoolis.

b) väljamaa alamatel.

II. Üliõpilaskonna üldkoosolekud.

§ 9. Üliõpilaskond astub kokku korralisteks üldkoosolekuteks 2 korda õppeaasta kestes, kord mõlemal semestril.

Koosolekud kutsuvad kokku üliõpilaskonna juhatus.

§ 10. Pääle korraliste üldkoosolekute võivad ära peetud saada erakorralised üldkoosolekud, kui üliõpilaskonna asjad seda nõuavad või sarnane ettepanek tehakse 100 üliõpilase, 5 nõukogu liikme või komisjoni poolt.¹⁾

§ 11. Üldkoosolekute võimupiirkonda kuuluvad tähtsamate eelnõude ja ettepanekute läbiharutamine, eelarve läbivaatamine ja komisjoni toimkonna aruande vastuvõtmine. Oma otsused jätab koosolek kas üliõpilasnõukogule lõpulikult harutamiseks ning vastuvõtmiseks ehk teeb nad referendumi teel.

Üldkoosoleku juhatus on valitav.

III. Üliõpilasnõukogu.

§ 12. Üliõpilasnõukogu valitakse üldise proportsionaalse valimiseaduse põhjal nimekirjade järele üheks aastaks. Nõukogu liigete arv määratakse kindlaks vastavalt üliõpilaste arvule, võttes jagajaks 30. Nõukogu liigete arv ei tohi üle 50 olla.

§ 13. Üliõpilasnõukogu ülesanded on:

a) üliõpilaskonna esitamine,
b) üliõpilaskonna huvide kaitsmine nii ülikooli kui ka muude valitsusasutuste juures,

c) kõigi üliõpilaskonna ühissettevõtete teostamine, elluviimine ja valitsemine,

d) kõigi üliõpilaskonna asjade ajamine.

§ 14. Üliõpilasnõukogu koosolekud peetakse tarvidust mõõda, kuid vähemalt kord kuus.

§ 15. Nõukogu koosolekud on otsusvõimulised, kui koos $\frac{2}{3}$ nõukogu liigetest.

§ 16. Otsused tehakse liht häälte enamusega. Põhikirja, kodukorda, uutesse ettevõtetesse ning liigete väljaheitmisesse puutuvad küsimused nõuavad $\frac{2}{3}$ koosolevaist häältest.

§ 17. Nõukogu otsused astuvad jõusse otsekohe pääle vastuvõtmist, kui nende üldkoosolekule harutamiseks ning referendumile panemist ei nõua vastuhääletanud pool (mitte alla 5 hääle) ega nende uuesti läbivaatamist ülikooli valitsus.

§ 18. Nõukogu koosolekuid juhatab üliõpilaskonna juhatuse esimees.

IV. Üliõpilaskonna juhatus.

§ 19. Üliõpilaskonna asjade ajamiseks ja juhataamiseks valib nõukogu enda keskelt juhatuse, mis koos seisab 5 liikmest: esimees, abiesimees, kirjatöimetaja, abikirjatöimetaja ning laekahoidja.

¹⁾ Nii need, kui ka alamalet ette tulevad arvud (pääle kvoorumi määravat $\frac{2}{3}$) ei ole ilmtingimata siduvad.

§ 20. Üksikute ettevõtete teostamiseks ning juhatamiseks valib üliõpilasnõukogu enda keskelt toimkonnad.

§ 21. Üliõpilaskonna juhatuse koosolekutest võtavad toimkondade juhatajad tarvidust mööda osa, kusjuures igal juhatajal tema toimkonda puutuvates küsimustes hääleõigus on.

§ 22. Üliõpilaskonna juhatusel ja üksikutel toimkondadel on õigus nõukogu hääkskiitmisel tööjõudu koopteerida või palgata.

§ 23. Üliõpilaskonna juhatus ja toimkonnad töötavad käsikäes nõukoguga ja on tema ees vastutavad.

§ 24. Üliõpilaskonna juhatus esitab nõukogule iga aruande aasta lõpul tegevuse aruande ning eelarve. Revisjonitoimkonna poolt läbivaadatud, kantakse aruanne ja eelarve üldkoosolekule ette.

V. Üliõpilaskonna tuluallikad.

§ 25. Üliõpilaskonna tuluallikad on: 1) iga pooleaastane maks kõigilt üliõpilastelt, mis ülikoolimaksu osana ülikooli kassasse ära maksetakse; 2) annetused ja abirahad; 3) sissetulekud kapitalidest, varandustest ja kõiksugu üliõpilaskonna ettevõtetest.

VI. Revisjoni toimkond.

§ 26. Üliõpilaskonnal on kolmeliikmeline revisjoni toimkond, mille valib nõukogu.

Märkus: Toimkonna liikmel ei või teisi ametid olla.

§ 27. Revisjoni toimkonna võimupiirkonda käib kõigi üliõpilaskonna ettevõtete ning asutuste rahalise läbikäigu ning aruannete revideerimine.

§ 28. Toimekond kannab aruande nõukogule ning lõpulikul kujul üldkoosolekule ette.

VII. Üliõpilaskonna suhe ülikooliga.

§ 29. Tartu üliõpilaskond korraldab omad koosolekud ja ettevõtted ülikooli valitsuse teadmisel ja annab juhatuse kaudu ülikooli rektorile teada tähtsamatest otsustest ja valimiste tagajärgedest.

§ 30. Ülikooli valitsus võib nõuda oma seisukohta teada andes otsuste uuesti läbivaatamist.

§ 31. Tartu üliõpilaskond võtab osa kahe esitaja kaudu, keda valib nõukogu, hääleõigusega ülikooli nõukogu koosolekutest üliõpilaskonda puutuvate küsimuste harutamisel.

Seletavad märkused „Tartu üliõpilaskonna põhiseaduse“ juure.¹⁾

Üliõpilaskond kui ühiskondlik tervik, moodustub kõigest sama ülikooli (võib ka mitme, kui ei ole kõne teatud üliõpilaskonnast) üliõpilastest. Ta oleks kogu ühiskonna liikmeid, ühendatud kindla-jooneliste ning omapäraste huvide ja ülesannetega, mis tingitult ühendusest ülikooliga talle kindla ilme annavad. Seepärast ei saa üliõpilaskonda vaadelda kui vabatahtlikku ühingut, vaid kui kindlat üksust, kuhu kuulumises vabatahtlikkus lõpeb ülikooli astumisega.

Iga ühiskondlik tervik vajab edurikkaks tööks ja oma huvide kaitsmiseks kindlat sisemist korda, mille põhjal tegutsedes ta suuri-maid tagajärgi saavutaks. Sellest välja minnes on tingimata tarvilik, et üliõpilaskonnal tema üksikute liigete — üliõpilaste — huvides oleks oma kindel sisemine struktuur, kindel üldkorraldus, mis ühtlasi teataval määral paratamatult ülikooli kui, asutuse millest üliõpilaskond sisuliselt ja väliselt ära ripub, põhikirjas pääjoontes oleks ette nähtud.

Iga küsimuse otsustamisel on tema lahendamise määrajaks kõige päält see siht, mis temaga tahetakse kätte saada. Seepärast tuleb ka üliõpilaskonna sisemise korra loomisel silmas pidada neid eesmärke, mille saavutamiseks ta kõige päält tarvilik. Arvan, et keegi ei vaidle vastu, et üldkorralduse ülesannete hulka kuuluvad esimeses joones sarnased asjad, mis puudutavad kogu üliõpilaskonda, teiste sõnadega iga üliõpilast kui selle liiget. Teiseks lepib minuga ka vist igaüks, et üldkorralduse ülesanded oleksid peaaegu puht majandus-tehnilised, millest oleksid huvitatud kõige päält üksikud üliõpilased. Seepärast, arvan, on ainukene tee nende teostamiseks — luua korraldus, mis põhjeneks asjast huvitatuil — üksikutel üliõpilastel. Selle loomist rajada organisatsioonidele oleks ebaloogiline ja otstarbetu. On ju neil oma kindlad ülesanded ja erisihid, mis üliõpilaskonna omadega ühte ei sobi, ja teiseks ei võiks sellest liidust osa võtta organiseerimatud üliõpilased, sest liitu astuda võivad ikkagi ainult sama väärtusega üksused, käesoleval juhtumisel organisatsioonid, mis ka ühevääriliselt esitatud peaksid olema.

Nagu juba mainitud, kuuluksid üliõpilaskonda erandita kõik üliõpilased, kusjuures igale vabadus jääks kas ühisest tööst osa võtta või mitte. Siin mingisugust sundust näha oleks liialdav ja ülekohtune. Kindla ja solidaarse korra saavutamiseks on tarvilik, et korraldatud üksusel kindlad piirid oleksid, millega ta ootamatute übermuudatuste eest oleks kaitstud. Samuti on selleks tarvilik, et üldotsused kõikide kohta maksivad peavad olema, tingimus, millele keegi vist vastu ei vaidle (oldi ju k-e. koosolekul 1. juulil selles küsimuses üksmeelsed.)

1) Samu mõtteid olen käsitand „Postimehes“ nr. 103. J. H. T.

Kõik üliõpilased oleksid ül-na suhtes üheõiguslikud. Piirami-
sed, mis siin ette nähtud, oleksid: valimistest ja referendumist osa-
võtmise keeld üliõpilastele, kes esimest semestrit ülikoolis, ja välja-
maalastele. Esimestele sel põhjusel, et noor üliõpilane, kui üliõpi-
laskonna sisemisele elule võõras, ei suudaks küllalt iseseisvalt otsus-
tada. Mis puhtub keeldu väljamaalastele, siis peaks iseenesest
selge olema, et neil olemasolevate korralduste alla tuleb paenduda
ilma seadusandlikust tööst osa võtmata.

Üliõpilaskonna tähtsam organ oleks üliõpilasnõukogu (võib
ka mõni teine nimi olla,) valitud proportsionaalsel alusel vastavalt
kõigi üliõpilaste arvule, ühes sellega muidugi vastavalt rühmitustele
ja vooludele. Tema otsustamisele kuuluksid kõik üliõpilaskonna
asjad, millest ta üldkoosolekuile aru annaks. Viimased ei saaks
oma juhusliku koosseisu ja arvu tõttu küllalt autoriteetlikud olla.
Küll aga ül-nõukogu, mis suhteliselt vastab terve üliõpilaskonna
koosseisule.

Kandidaatide ülesseadjaina esineksid muidugi organisatsioonid
kui praegused üliõpilaskonna kujunenud rühmitused. Valitav-
ad oleksid aga organisatsiooni koondunud ühevaatelist üliõpilaste,
mitte organisatsiooni kui niisuguse, esitajad.

Mainitud seisukoht organisatsioonide suhtes on tingitud sel-
lest, et „üliõpilaskond“ on tähtis ainult iga üksiku üliõpilase seisukohalt,
eestkätt tema majanduslike huvide rahuldajana. Näi-
tustena võiks tuua riikliku toetuse ja ühisköögi küsimused. Nen-
dega on seotud ainult üksikute üliõpilaste huvid; organisatsioonile
on nad tähtsad ainult kaudselt üksikute org-ni liigete seisukorra
parandajatena.

Üliõpilaskond kui niisugune ei sisalda mingisuguseid püüdeid
org-de hävitamiseks. Viimased on tema seisukohalt tarvilikud,
kui äärmise tähtsusega tegurid, kui vahendid üksikute üliõpilas-
rühmituste seisukohtade ja tahtmiste väljendamiseks. Neid on
eitatud ainult kui üliõpilaskonna mõistega vormiliselt mitte sobi-
vaid mõisteid.

Ülikooliga peab üliõpilaskonnal ülal mainitud põhjustel võrd-
lemisi kindel side olema. Oleks ju mitmesuguste majanduslike huvide
ettevõtete teostamine ülikooli abil kergendatud ja lähema vahe-
korra tõttu üliõpilaste huvide kaitsmine tagajärjerikkam.

Josep Teinman.

II.

Tartu üliõpilasliidu põhikirja pääjooned.

I. Tartu üliõpilasliit, ta koosseis ja sihid.

1. Tartu üliõpilasliit asutatakse kogu Tartu üliõpilaskonda
puutuvate küsimuste lahendamiseks ja ühiseks üliõpilaskonna
huvide kaitsmiseks.

2. Üliõpilasliitu kuuluvad, rahvuse pääle vaatamata, kõik ülikooli juures olevad üliõpilasorganisatsioonid ja väljaspool organisatsioone olevad üliõpilased.

Märkus 1. Iga uuesti tekkiv üliõpilasorganisatsioon kuulub eo ipso ka üliõpilasliitu.

Märkus 2. Igal pool, kus räägitakse üliõpilastest, tuleb nende all mõista ka vabakuulajaid.

II. Üliõpilasliidu keskedustus.

3. Üliõpilasliidu sihte teostab üliõpilasliidu keskedustus.

4. Keskedustus moodustub Tartu ülikooli juures olevate üliõpilasorganisatsioonide edustajaist, proportsionaalselt nende liigete arvule, võttes jagajaks arv 30.

Väljaspool organisatsioone olevad üliõpilased saadavad keskedustusesse ühe edustaja iga 30 üliõpilase kohta.

Märkus 1. Organisatsioonid, kus alla 30 liikme, kuid mitte vähem kui 15, saadavad keskedustusesse igauks ühe edustaja. Organisatsioonid, kus alla 15 liikme, saadavad keskedustusesse ühise edustaja iga kahe organisatsiooni kohta.

Märkus 2. Väljaspool organisatsioone olevad üliõpilased valivad omad edustajad omavahelisel koosolekul, võttes aluseks koosolijate arvu. Vabakuulajad toimetavad oma edustaja valimisi eraldi.

Märkus 3. Iga mitte täielise jagaja-arvu (30) kohta valivad organisatsioonid ja väljaspool organisatsioone olevate üliõpilaste ning vabakuulajate koosolek igauks ühe edustaja, kui see arv on üle 15, ja jätavad valimata, kui see arv 15 ehk vähem on.

5. Keskedustuse ülesanne on: 1) edustada kogu Tartu üliõpilaskonda ning kaitsta üliõpilaskonna huviseid ülikooli juures ja muis kohtades, kus see tarvilik on; 2) teostada igasuguseid ettevõtteid majanduslikul alal üliõpilaskonna ainelise seisukorra parandamiseks ja tõstmiseks; 3) teostada igasuguseid ettevõtteid, mis aitaksid kaasa üliõpilaskonna kõige mitmekülgsemale edenemisele niihästi vaimlise kui füüsilise arenemise aladel.

Eriti kuulub keskedustuse eesmärkide hulka: 1) üliõpilaste maja ehitamine, 2) üliõpilaste ühissöögimaja asutamine, 3) üliõpilaskonna häälekandja ja kirjastuse asutamine ja toimetamine, 4) üliõpilaste laulukoor, 5) üliõpilaste raamatukogu ja lugemislaua asutamine, 6) üliõpilaste spordiplats ja saal.

6. Keskedustus ei tungi mitte üksikute üliõpilasorganisatsioonide sisemisse ellu.

7. Keskedustuse koosolekud peetakse tarvidust mööda, kuid mitte harvem, kui kord kahe nädala jooksul.

8. Keskedustuse koosolek on otsusevõimuline, kui temast $\frac{2}{3}$ liigete arvust osa võtavad.

9. Keskedustuse koosolekutel otsustatakse küsimused lihtsa häälte enamusega.

Märkus. Põhikirja muutmiseks on tarvis $\frac{2}{3}$ keskedustuse koosseisu nõusolemist.

10. Üksikute küsimuste laiemaks ja mitmekülgsemaks harutamiseks võib keskedustus üleüldiseid üliõpilaste koosolekuid kokku kutsuda. Kuid küsimuse lõpulik otsustamine kuulub keskedustuse võimkonda.

11. Kui küsimus erilise tähtsusega, võib keskedustus ta edustatud üliõpilaskonnale referendumi teel otsustamiseks ette panna.

Märkus 1. Referendumi toimetamise kord määratakse kindlaks sellekohases kodukorras.

Märkus 2. Referendumi toimetamine on sunduslik, kui seda $\frac{1}{5}$ keskedustuse liigetest nõuab.

12. Keskedustuse üksikud liikmed edustavad neid organisatsioone või üliõpilasi, kelle poolt nad keskedustusse saadetud.

13. Keskedustuse otsused, mis on tehtud selle põhikirja piirides, on maksvad kõikide edustajate ja ühtlasi ka edustatavate organisatsioonide ja üliõpilaste kohta.

14. Keskedustus valib enda seast 5-liikmelise juhatuse: esimees, abiesimees, laekahoidja, abilaekahoidja ja kirjatoimetaja. Keskedustuse juhatuse esimees on ühtlasi ka „Üliõpilasliidu“ edustaja.

15. Keskedustuse juhatus 1) kutsub kokku keskedustuse koosolekud, valmistab nendeks materjalid ette ja seab nende päevakorrad kokku, 2) täidab ülesanded, mis temale keskedustuse poolt tehtud ja toimetab „Üliõpilasliidu“ asjaajamist, 3) aruandeaasta lõpul seab kokku, üksikute toimkondade aruannete põhjal, aruande „Üliõpilasliidu“ tegevusest läinud aastal ja eelarve eeloleva aasta kohta ja esitab ta keskedustusele kinnitamiseks.

16. Juhatus on kohustatud keskedustuse koosolekut kokku kutsuma, kui seda nõuab mõni toimkond või vähemalt $\frac{1}{5}$ keskedustuse liigetest.

17. Asjaajamise ametlik keel on Eesti keel. Läbirääkimistel võib ka muid kohalikke keeli tarvitada.

III. Üliõpilasliidu tuluallikad.

18. Üliõpilasliidu tuluallikad: 1) iga-aastased maksud üksikute organisatsioonide poolt, proportsionaalselt tegevate liigete arvule, ja väljaspool organisatsioone olevate üliõpilaste ja vabakuulajate poolt, kes valimistest osa võtsid; 2) annetused ja abirahad, kelle poolt nad ka ei määrataks; 3) sissetulekud kapitalidest, varandustest ja mitmesugustest keskedustuse ettevõtetest, pidudest, kontsertidest, näitemüükidest, loteriidest jne.

19. Maksud üliõpilasliidu hääks korjatakse kokku väljaspool organisatsioone olevailt üliõpilasilt ja vabakuulajailt nende edustajate poolt. Kui keskedustuse poolt määratud tähtajaks jäävad maksud mainitud üliõpilaste poolt maksmata, langeb liisu läbi vastav arv nende edustajaid keskedustusest välja.

IV. Töökorraldus keskedustuses.

20. Üliõpilasliidu üksikute ettevõtete teostamiseks või juhtimiseks valib keskedustus enda seast sellekohased toimekonnad või isikud.

Tarviliste jõudude puudumisel võib keskedustus kõrvalt üliõpilaskonna liikmeid koopteerida.

Tarviduse korral võib keskedustus tööjõude palgata ka mitte üliõpilaskonnast.

21. Toimekondade valimistel määrab keskedustus ära üksikute toimekondade juhatajad ja ka teised ametnikud, kui tunnistab selle tarvilikuks. Ülejäävad tarvilised ametnikud valitakse toimekondade poolt iseseisvalt.

22. Toimekonnad koopteerivad või palkavad, tarviduse korral, kõrvalt tööjõude juure ja panevad nad keskedustusele kinnitamiseks ette.

23. Aruandeaasta lõpul esitavad toimekondade juhatajad keskedustusele aruande toimekonna aastase tegevuse kohta ja eelarve eeloleva aasta kohta.

24. Kõik toimekonnad töötavad käsikäes keskedustusega, saavad temalt juhtnõore ja on tema ees vastutavad.

Märkus. Toimekondade sisemine kord ja tegulaad määratakse üksik- asjalisemalt nende kodukordades.

V. Revisjontoimekond.

25. Revisjontoimekonna tegevuspiirkonda käib liidu varanduste ja keskedustuse ja toimekondade raharaamatute revideerimine.

26. Revisjontoimekond moodustub juhatajast ja kahest liikmest, kes keskedustuse poolt üheks aastaks valitakse.

27. Revisjontoimekonna liikmed ei või mingisuguses muus ametis olla.

28. Korraline revisjon on aruandeaasta lõpul. Erakorralise revisjoni võtab revisjontoimekond ette kas omal algatusel või keskedustuse ülesandel.

29. Aruandeaasta lõpul esitab revisjontoimekonna juhataja keskedustusele aruande revisjonide tagajärgedest.

VI. Üliõpilasliidu suhe ülikooliga.

30. Üliõpilasliit on registreeritud ülikooli juures.

31. Tähtsamatest otsustest informeerib keskedustuse juhatus ülikooli valitsust.

32. Üliõpilaskonda puutuvate küsimuste arutamise korral võtab üliõpilasliit oma edustaja kaudu, keda valib keskedustus, otsustava hääleõigusega osa ülikooli nõukogu koosolekutest.

33. Üliõpilasliidu likvideerimine võib sündida ainult referendumiteel, kusjuures $\frac{2}{3}$ keskedustuses edustatud üliõpilaskonda peavad seks. oma nõusolemist avaldama.

Seletuskiri „Tartu Üliõpilasliidu põhikirja pääjoontele.“

Meie üliõpilaskond on ajalooliselt eristunud üksikutesse organisatsioonidesse, enam-vähem ühemõttelistesse üliõpilaste gruppidesse, mis on saanud üliõpilaskonna vaimuelu keskkohadeks. Ühiste sihtide saavutamine ja alatine koostöö kutsus ellu igas organisatsioonis teatava sisemise korra ning tööjaotuse ja teatava sisemise distsipliini. Üksikud üliõpilasühingud on muutunud seega üliõpilaskonna organiseeritud jõuüksusteks.

Iga suurem organisatsioon võimaldab maksimaalset tööedukust, kui ta üksikud osad saavad maksimaalset tegevust avaldada. Eesti üliõpilased koondusid organisatsioonidesse, teades et sel viisil saavad kõige paremad tagajärjed. Loomulik seepärast, et ühisesse koondusse tuleb neid üliõpilasi võtta juba organiseeritud kujul. Tuleb kõige päält ära kasutada juba olevad ühingud, need organiseeritud jõuüksused, ja neist kui lülidest suurem organisatsioon luua.

Kuid ka üliõpilaskonna organiseerimata osa tuleb võimalust mööda osa võtma kutsuda ja temale võimalus anda kaasa töötada.

Organisatsioon on tugev, kui ta koos püsib mitte välise surve, vaid sisemiste tegurite mõjul; kui üksikute osade huvid sunnivad üks-teisele lähenema ja kokkulepet otsima. See sünnib siis, kui organisatsiooni ülesanded on sarnased, et tunduvad kõigile elulistena, kui loobumine nende teostamisest tähendaks loobujale kahju. Ka üliõpilaskonna koondamisel peavad pääühendajaks olema eesmärgid, mis tahetakse kätte saada. Ja need eesmärgid on küllalt suured, küllalt elulise tähtsusega kogu üliõpilaskonna kohta, et temale tsemendiks olla. Kui aga siiski mõni osa üliõpilaskonda loobub nende sihtide saavutamisest ja ei soovi üleüldisele asjale kaasa aidata, siis on jõutud ja tarbetud kõik püüded teda selleks tööks sundida välise surve abil. Tuleb jätta kõigile kõige avaram võimalus kaasatöötamiseks, kuid tuleb loobuda mõttest seda kohuseks teha.

Õeldust järgneb, et kõige otstarbekohasem ühinemise moodus on liit („Tartu üliõpilasliit“), kuhu kuuluksid kõik üliõpilasorganisatsioonid ja väljaspool organisatsioone olevad üliõpilased. Ta ülesannete hulka kuuluksid ainult sarnased asjad, mis puutuvad kogu üliõpilaskonda. Üksikute organisatsioonide seesmiselt ellu ei tungi liit milgi kombel, jättes neile täielise vabaduse juhtida oma seesmist elu nii, nagu nad ise seda paremaks arvavad.

Juuresolevates „Pääjoontes“ on vabakuulajad asetatud ühele astmele üliõpilastega. Selle motiivid on järgmised: Üliõpilasliidu ülesanded on peaaegu puhas majanduslik-tehnilised ja on mõeldud edasiõppimise kõige mitmekülgsemaks hõlbustamiseks. Vabakuulajad asuvad samades tingimustes kui üliõpilasedki. Ei ole põhjust takistada nende osavõtmist liidust. Päälegi leidub nende seas rohkesti hääd tööjõudu, mis palju võiks kasu tuua.

Üliõpilasliidu sihte teostab keskedustus (§ 3), kes on lõplik otsuseandja küsimustes. Tähtsamate küsimuste otsustamiseks toimetatakse referendum. Milgi kombel ei või kõrgemaks võimaks tunnistada üliõpilaste üleüldist koosolekut, mille koosseis ja seega ka meelsus suuremalt osalt alati juhuslik. Selgem näitus seks — üliõpilaste koosolekud Tartus 16. ja 17. mail s. a.

Liidu rahaallikatest kõneleb § 18.

Maksude suurus määratakse muidugi keskedustuse poolt. Maksude sissenõudmine väljaspool organisatsiooni olevailt üliõpilastelt ja selle tehniline korraldamine on nende edustajate hool. On mõeldav kõikide koosviibijate üleskirjutamine ühes nende aadressidega. See protseduur ei sünnita suuri raskusi. Kui keegi soovib ühisest tööst osa võtta, see peab paenduma elementaarsemate korra nõuete alla. Kes seda ei soovi või ei suuda, see langeb loomulikult ära. On võimalikud muidugi ka teised korraldusviisid.

Mis puutub vaherkorda ülikooliga, siis peaks üliõpilaskond rohkem rippumatu olema ülikooli valitsusest, sest muidu kaob üliõpilaskonnal võimalus oma seisukohta küllalt sirgejooneliselt kaitsta.

Muud paragrahvid lähemat kommenteerimist ei nõua.

Arnold Susi.

Kirjad üliõpilaskonnast I.

Viimaste aastate riiklik-ühiskondlikud sündmused on meil üliõpilaskonna elu-olu täielikult segi paisanud. Ta on kaotanud oma olemuse nii välimised kui sisemisedki kontuurid, ilme ja mõiste. Kadunud ja purustatud on ta suhted välimiste ühiskonna üksustega ja kihtidega, kadunud on, julgen öelda, üliõpilasüksuste sisemisedki suhted. Kogunud temasse on uut, assimileerimatumat elementi, põhiliselt erinevaid mõtteid ja käsitusi. Enam kui ealeski enne on see kogu umbmäärastunud ja kaotanud igasugusegi kujustuse. Ei saa seepärast öelda, misügunegi on ta oma üldsuses, ei saa kindlaks määrata ta praegusaja olemust ja karakteriseerivaid lumärke, tulevikustavaid tähiseid. Seda saaksime teha ainult ta laialdasemate avalduste järele, mis eelseisval õpiaastal igatahes juba areenile astuvad. See on meile endilegi hädasti vajaline ja seepärast peame ajaviitmata seda tegema.

Meie üliõpilaskond on oma olemasolemise kestes üle elanud mitmed erisugused faasid. Ent me ei asu siin nende analüseerimisele ja ütleme ainult, et talle kõige soodsamaks ja tõhusamaks oli ajajärk, mis lõppes 1917. a. kevadel — Vene revolutsiooni saabudes. See oli seletatav tolleaegsest ühiskondlik-

poliitilisest olukorrast, rahva üldisest haridusastmest ja haritud jõudude puudusest. Tema sisemise pinevuse tasapind oli rahva omast selles suhtes ikkagi kaunisti kõrgemal — ja see seisukord oli väga iseäralik ja kosutav. Oletadeski, et selle aja kestes, s. o. 1917—1920, läbielatud sündmusist hoolimata see tema sisemise pinevuse tasapind pole alanenud, kuid mille üle siiski tõsiselt kahelda võib, on tema seisukoht ja vahekord ühiskonnaga ikkagi võrratumalt muutunud.

Olukord on täielikult muutunud. Üliõpilaskonnale on antud halastamatu hoop. Mil määral ja kuidas sellest toibutakse ja kes viib läbi reorganisatsiooni — seda näitab tulevik. Käesoleva artikli kirjutaja julgeb arvamist avaldada, et, tähele pannes ja silmas pidades pöörde sügavust ning üliõpilaskonna hingeelu ja selle muutust viimase aja jooksul, reorganiseerimine ja uute elamisvormide leidmine ja lõpulik maksmapanemise võimalus leiab teostajaid just meie noortes üliõpilastes, kes võib olla, alles hiljuti vabanesid keskkooli kütkeist ja nüüd ehk veel hiljem üliõpilaste sekka astuvad. Need ainult võiksid ja suudaksid leida ajakohaseid ja püsivaid avaldusvorme, kuna teised looksid ning taotaksid ikkagi ainult mingisuguse asendi. Selleks on meie vanem üliõpilaskond liig jäik ja nõtkuseta, mannetu. Meil taheti ammugi midagi olla, ent need on jäänud ainult tahtmisteks. Üliõpilaskonna üksuste pere oli kunni viimse ajani väliselt küllaltki kirju, kuid sisemiselt võiks neid mõõta kõiki ühe mõõdupuuga.

Et me elame kohutavalt vanus vormides — selle juures ei saa vist ükski kahelda. Praegusaja nõuete järele neis avalduda on võimatu sellelegi, kes neid suudaks ja tahaks avaldada. Ning me näeme paigal tammumist. Kuid seks peavad leitud saama teised vormid. Ainukeseks välispidiselt sellele kaasaaitavaks mõjutuseks on siin — vaba arenemise võimaluse loomine ja andmine. (Viimast väidet ei tohiks aga mõista liig laialt, sest meil kiputakse teataval pool minema, kas teadlikult või teadmatult, vabaduse idiotismini!) See oleks asjaomaste asutuste pühaimaks kohuseks. Selleks meil igatahes lootus on, sest näib olevat aeg loobuda ütlusest: „Alles bleibt beim Alten“.

Meie üliõpilaskond on äärmiselt teguvõimetu. Ta on teguvõimetu oma sisemises elus. Ta on liig hajameelne. Seda arvamist avaldades olen saanud mitmesugused vastused ja palju noomitusi, millest tavalisem on: „Minge ja vaadake! Ministeeriumites, linna- ja maakonnavalitsustes, igal pool leiate töötamas üliõpilasi.“ Õige! On leida üliõpilasi-ministreid, asjade valitsejaid ja teisi kõrgemaid riigiametnikke. Kuid selle küsimuse läbiarutamisel kerkiks paljud temaga seotud olevad asjaolud: kui võrra suurt osa mängis üliõpilaskond meie rahva poliitilises pöörises? üliõpilaskonna toimimise sihtjooned, paratamatused ja väärsammud? praeguse üliõpilaste riigiteenistuses olemise tarviduse küsimus? j. m. t. Tarviliste statistiliste and-

mete puudusel on võimata ligemalt neid asjaolusid vaadelda, kuid üldiselt võiks öelda: osa kohtadel on üliõpilased karjääri pärast ja nende asend võivad väga hästi täita mitteüliõpilased. Ja kui üks osa ongi sääl teistel põhjustel, näiteks majanduslikul, siis ei kangutaks see ikkagi mu ülaltoodud väidet. Igatahes, kolmandat asjaolu, nimelt sellekohaste jõudude puudumist, nende asjaolude juures arvesse võtta ei või ja seda ei tuleks meil riiklikel põhimõtetel õigustatult lugeda. Mainitud küsimused otsustaks täpikäelselt ainult sellekohaselt kogutud statistilised andmed, — ning oleks väga tähtis, kui seda tehtaks. — Et niisugused nähtused pöörde alguses olid igati arusaadavad ja paratamatamad, ei saa selle kohta aga nüüd jätta kahetsust avaldamata. Ja et siin avaldub üliõpilaskonna toimimise järjekindlus, seda näitab tema enese sisemise korralduse ja omavahelise läbikäimise katkestus, lugupidamatus ja hoolimatus selle vastu. — Üliõpilaste mõtted on saanud selle pöörise kestes iseäralise umbmäärase häälestuse. — Olles laialipaisatud, on hooletas jäänud üliõpilaskonna sisemised asjad ja..., tagajärjeks — teguvõimetus. Siinkohal lepitaagu ainult fakti konstateerimisega.

Ei ole ühtki ühiskondlikku üksust, kes pärast revolutsiooni alles nüüd ärkab talveunest, just nagu alasti ja lapseliku argusega kobades ning uues ümbruskonnas orienteerumise oskusega. Jah! kaua pead sa veel kobama ja kogema, kunni kord jõuad jälle nii kõrgele mäeharjale kesk legendikku, mille sa olid saavutanud ja siis maha jätnud sääl teises maailmas! — nii võiks ainult hüüda su uuestsünni elumärke vaadeldes.

Esimeseks avalikuks üliõpilaskonna eneseavalduseks võiks lugeda kevadist üleüldist koosolekut. Loodeti sellest palju ja oodati huvitusega. Ent pettumus ja kahetsus oli vist kõigil suur. Seesinane oli niivõrra hale, kahvatu, kompromitteeriv ja määriv, et tast ei peaks juletama avalikult rääkidagi. Ei saanud hoiduda tunde esilekerkimisest, nagu oleks see kõik olnud ja sündinud kaugel läinud ajal, nagu oleks see olnud kõik kuskil muuseumis, kus kogutud ajalugu dokumenteerivad iseärasused, mis selsinasel hetkel kehastusid ja vaimistusid ning maagilise kepi väljakutsel mänglesid ja toimisid neile harjunud viisil. Siin paljastus meie mineva-aastase üliõpilaskonna näoilme, kauaegse vaikimise loori rebenedes. Siin esines terve meie üliõpilaskond. Eestlasest alates kunni juudini. Ärkamisaja eestlasest kunni Kerenskiaja orator juudini. Ülipõnev möödaläinud aastakümnete panorama. Ei ühtki tõsist sõna ega lauset, ei üht sõrmkübara täitki sappi rahulolematuse avalduseks. Poseerimine, pääliskausus ja väiklane nurgatagune kihistamine. Kui sinna ajani mõneski asjas olid umbmäärased ja lahkuminevad arvamised, siis selgitas see avalik esinemine mitmedki neist piisavalt. Ja kogukonna esinevate üksuste suhete pinevus omandas omale lisandust!

Selle juures ei saa vallatada mõttest ja veendumusest ühe inimese vaimu iseäraliku omaduse kohta. Näib nagu maksvuse kaotavat meie üliõpilaste suhtes kaua ja tihti tarvitatud väide omandatud vaimse väärtuse kulumatuse kohta. Näib nagu tõestuvat: inimese omades ja kandes mõningaid ideid ja neid edesi andes teistele inimestele ja seltskonna kihtidele, hääbuvad need ideed ühes sellega ka asjaomase isiku juures, samuti nagu sünnib materiaga. Sarnast asja on väidetud ka veel teise meie seltskonna kihi kohta, nimelt kooliõpetajate kohta. Ei käida iseenese retsepti järele. Ollakse kaotanud iga orienteerumise võime. Ei suudeta aru saada ümbritsevast olukorrast. On saadud skeptilisteks. Ei tunta vahet hää ja kurja vahel. Ei öelda „ei,“ ent ei öelda ka „ja“.

Ühiseluliste muudangute pöörises püsima jäänud õhkkond ja vaim on ikkagi põhjalikult muutunud. Vastset ajal — vastne vaim. Vastset inimesed. Välistele saavutustele peavad järgnema sisemised, üksikute ühiskonna liigende sisemine muudang. Ainult siis võib püsida see väline saavutus. Ja kes meist julgeks tõendada, et välised saavutused pole avarad, nõudlikud ja muudang põhjalik. Ent sisemiselt pole järgnenud tarvilikku muutust. Inimteadvuse algfunktsioonidel puudub tasakaal. Kuid mida see põhjustab?

Üheks kihiks, kes kõige vähem sisemiselt uuestsündinud, tohiks olla, olemasolevate avaldusmärkide järele otsustades, — üliõpilaskond. Kuid see on ebaloomulik ning saab kord sündima seegi!

Seepärast ongi kuhjunud terve rida uuendusküsimusi, mille järele otse karjuv tarve. Nõnda: „üliõpilaskond“, abiraha, karskus, organisatsioonide põhjalik puhastus jne.

Kõigi nende juures peatada, viib pikale. Ainult paar äärmärkust. — Kõige vähem on käsitatud nii tähtist küsimust, nagu seda on karskus. Siin võib öelda ainult üht, ja see on — üliõpilaskonna täieline karskus. Kes ja kuidas see teostatakse — näitab asjade käik. Üht peaks nõudma: ka valitsus ei tohiks siin oma tugevat kätt keelda. Et selle olukorra juures tulevad ette väga mitmesugused arusaamatused ja veidrused, sisemine antagonism — on kõigile tuttav. Kujutage enesele: Noormees. Karske. Ta on kaheksa aastat kesk-koolis käinud ja on, võib olla juba 22—23-aastane. Ta on sääal valju järelvalve all olnud ja ei ole julgenud kordagi korrast üle astuda. Ta lõpetab selle ja saab kätte attestaadi. Talle räägitakse, et nüüd võid sa ellu astuda; nüüd võid enesele vastava eluameti valida ja sellele ette valmistama hakata jne. Ta on vaimustatud, et niisugused asjad talle kõik lubatud. Vaevalt koolidirektorilt attestaadi otsapidi enese kätte saades, kisub teda käiksest keegi „karske“ korporant. See jutustab talle samasuguse epistli, kokku lapitud mitmesaja-aastase burschielu kulunud sõnust. Ja veel samal õhtul suure joomise järele

„karskete“ korporantide juhatusel, võetakse nad „karske“ korporatsiooni „rebasteks“. Jahl nii umbes käib abiturienti elutee. Ühel päeval nii palju läbielamisi ja võrgutusi. Võib olla, et ta on sunnitud kõike seda kaasa tegema. Need sunni põhjused nõuaksid laiemat käsitust. See olgu teisel...

Kõige suurema tähtsusega meie üliõpilaskonna elu-olu väljakujunemise kohta saab olema üliõpilaste abiraha küsimus. Selle küsimuse otsustamise jaatavalt arenedes avanevad hoopis teised perspektiivid ja võimalused, mis meie praegusele olukorrale sugugi nii kahjutumad ei ole. Põhimõtteline alternatiiv selle küsimuse juures vististi üleüldse pole võimalik. Selle küsimuse jaatavalt lahenemise üheks tähtsamaks tulemuseks oleks märkida kindlama, ligema ja püsivama sideme tekkimine üliõpilaskonna ja seltskonna vahel. Niisugust sident, võib öelda, pole senni üleüldse olemas olnud, ja kui, siis ainult sugemeis. Ent määratumad on sellest tekkinud paremused riiklik-ühiskondlikult seisukohalt. Seejuures kipub väga kahtlaseks minema üliõpilaskonna ja ülikooli autonoomia harrastamine, nagu seda teatavalt poolt tehakse.

On veel lõpmata palju praktilisi ja teostamist otsivaid küsimusi.

Sarnaseil sündmusrikkail ajajärkudel, nagu seda on praegune, esineb tavaline võitlus vanade ja noorte vahel hoopis teravamal kujul kui muidu. Teadagi on siin teguriks puhtpsühholoogilised põhjused: missugusel eluajal ja ümbruskonnas teatud isik sündmuse üle elab ja kuivõrra hinge plastilisus ja nõtkus selle päale reageerib. Selle juures võib väga suurt osa mängida mõni paar aastat. Nii näib see asi meilegi juures olevat, olgugi et seda ei taheta tähele panna ja vast vaigitakse. Ka meil on noorsugu, kes ei suuda vanade nõrkusest aru saada. Me peame kindlasti vahet tegema praeguste nooremate ja vanemate üliõpilaste vahel. Ja nende enesevaheliste suhete pinevus on tuntavalt suur. Sarnast nähtust ei tohiks aga kuidagi ignoreerida ja tähelepanemata jätta. Lõppeks võiksime seda tulusasti kasutada. Sellest võib nii mõndagi imeda, seltskond ja noorte hingeelu võib säilitada soodsad alad ja sugemed.

Läinud sügisel, ülikooli avanedes, võidi väga sagedasti kuulda noortelt sisseastujail nurinat vastavate organisatsioonide puudumise kohta ja nende elu vastamatuse kohta, olemasolevate organisatsioonide aluspõhja, sisemise ja välimise korralduse naeruvaarsuse kohta. Võiksin julgelt öelda, et neid oli üle poole. Ning kui nad lõppeks valisid mingisuguse organisatsiooni ehk seltsi, siis astusid nad neisse äärmise ükskõiksusega ja hoopis teistsuguse tagamõttega, kui vast ehk organisatsioonid neilt ootasid. Kuid juhuslikult teatavasse õhkkonda sattudes, võivad neist ju mõningad end lõppeks rahuldatusena tunda, selles assimileeruda ja kõik omaks võtta. Ent on palju neidki, keda valdab suur rahulolematuus. Et sarnane ükskõiksus

olemasolevate organisatsioonide vastu ja rahulolematuse tunne ilma miskisuguse parandamiskatseta mitte just väga soovitud ja soodsad pole, seda on kerge taibata. — Kui olemasolevad organisatsioonid ei vasta, siis on saabunud ülem aeg teiste ellukutsumiseks. See oleks kõige sirmem tulemus niisuguse olukorra juures. Ning tänavu saame ehk seda nägema ja meie kohus oleks seda vaid õnnitella. Parem on omal käel algus, kui kompromisside toel kiratseda kuski olemasolevas organisatsioon. On ju õigus, et uute asutamine nõuab suurt, võib olla, vähema väärtusega energia kulutust. Kuid teisi kulutatakse sedasama palju ja tagajärjed saavad olema negatiivsemad. Nii siis, õnnitagem uute organisatsioonide tärkamist! Teatavalt poolt ei taheta seda kuidugi tunnustada, kuid seegi on arusaadav. Meil ei tahetagi veel sellest aru saada, et kurikuulus värvimüts aiva suurendab veel seda sisemise tühjuse ja pääliskaudsuse triumfeerimist ja et kulund aumõiste ei vähenda sugugi seda sisemist upsakust ja välist kõrkust, olgugi et nad on seks enamasti valitudki. Vastuoksa, nad lasevad paista neid tundemärke hoopis teravamal ja karjuvamal kujul. Sisemise tühjusega üliõpilane, tõsisest arusaamisest kantud iseteadev isik ei tarvitse sarnaseid väliseid patrone. Sisemine nüansirikkus ei vaja väliseid värve.

Uute organisatsioonide tärkamisele olgu soodsad ja kaasaaitavad teisedki kõrvaltegurid, nagu: „üliõpilaskond“, „abiraha“ ja teised üldtähtsusega küsimused.

Meie noored üliõpilased loobuvad mõtiskelust: sellest ehk tollest organisatsioonist vaat võrsusid need ja nood praegu tähtsail riigiametitel olevad isikud, ehk nood ja need rahvamehed, seepärast astume meiega neisse! Nad ei jää neisse ajastlänud organisatsioonidesse ootama ülemingli helde väe oma pähe imbustumist, vaid igivana mõõka käes hoides hüüavad: kui me paljust asjust saame mõtlema teisiti kui meie vanemad ja eelkäijad, siis teame ikkagi, et võlgname seda ainult neile, sest et ainult nemad on meile avanud juurepääsu tee faktide uurimisele ja ainult tänu neile, näivad meile esemed niisugustes värvides. Nemad on täitnud oma kohuse rahva ja enese vastu, püüame meiega seda teha!

27. VIII. 20.

Alfred Koort.

Eesti üliõpilaskonna ülesannetest rahvusriiklikust ja rahvuskultuurilisest seisukohast.

Eesti ülikool töötab juba teist aastat. Esimese õpeaasta esimesel poolel võitlesid paljud neist, keda nüüd akadeemia kodanikkude hulgas näeme, isamaa eest, ka teisel poolaastal pidid nad veel oma isamaalisi kohustusi täitma. Olgu küll, et

rahu tehti, ei võinud riigi valitsus ja kõrgem sõjaväe juhatus veel olude sunnil noorimehi sõjaväest vabaks lasta, et nad oma otsekoheleid huviseid ja sihtiseid teostada oleks võinud.

Tänavu, teisel õpeaastal, on see võimalik olnud. Meie näeme ülikooli ruumides suurt kogu uusi, värskeid näguseid, kelle õppimine maailma sõja ja sellele järgnevate sündmuste tõttu katkestatud sai, või jälle neid, kes otsekohele päale kesk-kooli lõpetamist olid sunnitud mõõga kätte ja püssi õlale võtma, selle asemel, et anduda teaduslikule tööle.

Suur ja tähtis oli Eesti rahvale see silmapilk, mil kõrgem Eesti õpeasutus, Eesti ülikool, oma tegevust alustas, — ülikooli mõju rahvus-kultuurilises ja ühiskondlik-rahvuslikus mõttes on määratu suur.

Ülikool on see läte, kust voolab välja maa värske jõud intelligentse, haritud inimeste ja teadlaste näol. Mõõtmata suur tähtsus on iga riigi ja rahva ajaloo ja olevikus intelligentsil. Meile eestlastele on intelligentse mõju edenemise päale selgunud meie rahva viimastest arenemise aastakümnetest.

Tundub nii, et rahval on olemas suured jõudude tagavarad, mis passiivses olekus, mida aga kultuuriliseks edenemiseks rahva vaimliselt edenenu osa, rahva vaimline eliit ära kasutada aitab. Intelligentse organiseerib rahva, tema elujõu, luues selgeid sihtiseid, töökavasid jne. rahva tahtmisele. Intelligentse on rahva teenistuses, aidates teda passiivsusest aktiivsusele.

Meil on nüüd oma riik, meie teeme ja peame seda tegema, mis teised varemalt meie eest tegid. Minevikus oleme õnnetud olnud, meie edenemine oli ebaloomulik, ebaorganiline, takistatud. Senni meie õle valitsenu kihid ja rahvas ei ole kunagi viinud kontakti rahva iseolu, rahva tahtmist oma tegevusega ja talitusega. Meid valitsenu kihid ja rahvas mõtlesid, talitasid teisiti kui meie mõtlesime, sellest siis surve, vägivald, õlekohus, mida meil rahvas ja intelligentse õle elas.

Meie noorsugu valmis äärmiselt anormaalsetes, ebatervetes oludes. Juba rahvakoolis oli ta lahti kistud emakeele harivast mõjust. See anormaalus kestis edasi keskkoolis ja sama lugu kordus kõrgemas koolis. Kõrgem ja keskkool valmistasid töõtegijaid laiale Venemaale, kuna Eesti keelelt, Eesti hariduselt riisuti võimalus kõrgemale kultuurastmele tõõsmiseks. Eesti asi oli eraasi, ka sarnasena vaevalt lubatud ja sallitud. — See kõik on nüüd muutunud, mil meil oma kool on, algades rahvakoolist kunni ülikoolini. Emakeel talutab noori esimesest astmest kõrgema astme — ülikooli läveni, kus küll veel olude sunnil peab noorsugu võõral keelel loenguid kuulama, kuid keskkoolis suudab emakeel tungida tihedasti südamesse ja mõistusesse mitmesuguste õpeainete abil, nii et keskkooli noorsugu Eesti keeli mõelda ja tunda oskab; ülikoolis ei ole siis ka võõras keel mitte nii hädaõhtlik kui varemalt, mil noormees võõrakeelses keskkoolis emakeelest võõrutati.

Mis ootab meie rahvas Eesti üliõpilaskonnalt Eesti ülikoolis, rahvusriiklikus elus ja rahvuskultuuriliste ülesannete teostamisel?

Kui meie silmame neid tarvidusi, mis meile iseseisev riiklik korraldus kaasa toonud, siis aimame seda.

Rahvusriiklikute ülesannete täitmisel tarvitab rahvas palju õppinud, teaduslikult kogenud, harjunud mõistusi, inimesi, kel ühiskondlik meel ja südametunnistus kõrgele astmele arenenud, kel kohuste täitmisel esimesel kohal laialdased teadmised, tööarmastus, ühiskondlik ausameelsus, kelle isiklik, individuaalne kaju täiuseni jõudnud.

Rahvuskultuurilises mõttes, et üliõpilaskond aitab edendada Eesti rahvuslikku kultuuri, rahvuslikku haridust, et tõsine teadus Eesti keele ja rahvuse alusel edeneks sama kõrgele, kui ta on jõudnud teiste kultuur-rahvaste juures. Siin on tähtis, et Eesti üliõpilaskonnast kujuneks vaimustatud noorimehi, kes valmis on end ohverdama teaduse templis iseäranis neile teaduslikele distsipliinidele, mis kõige enam kaasa aitavad, et rahvuskultuuri kõrgele järjele aidata. See muidugi ühelt poolt. Teiselt poolt tarvitame suurel viisil jõudusid, kes rahvuskultuurilist edu laiematesse rahvakihtidesse viiks, kaasa aidates, et need kergemast inimlikust ja rahvuslikust edenemisest ja olemasolu rõõmust osa saaksid ja võiksid kaasa elada suure kultuurilises edenemises. Laiemate rahvakihtide hää käekaik ausa töö najal materjaalsuse suhtes ühelt poolt, teiselt poolt kaasaelamine kultuurilises loovas töös, kuulugu Eesti üliõpilaskonna huvidesse.

Meie ei saa teenida enesele ausat nime ja õigustust muude kultuur-rahvaste hulgas muidu, kui meie vägitükke ei tee kultuuris, siis tagame kõige päält omapärase olemasolu. Seda rasket, suurt ülesannet täita aitab tulev intelligents, nüüdne üliõpilaskond.

Need oleks soovid, mis meil tuleks üles seada õppivale üliõpilaskonnale, väljaminees rahvusriiklikust ja rahvuskultuurilisest seisukohast. Neile ülesannetele läheneb üliõpilaskond akadeemilises töös akadeemia müüride vahel, või laiendades ja süvendades omi teadmisi teadusliku kirjanduse läbi; neid sihtisid saavutada aitab ka omavaheline üliõpilaskonna elu väljaspool otsekohest akadeemilist tööd, kus üliõpilaskond jaguneb erikorporatiivseteks, omavahelisteks rühmitusteks. Nooruselt ei tohi tööd riisuda, nooruselt ei tohi ka lõpu ja, loomulikult, täit rõõmukarikat võtta. Las rõõmustab noorus düonüüsilikus meeolus, kuid tõsine sõprus, aumehelikkus-gentlemanlikkus, üksiteisest lugupidamine, võimalikult ka siis, kui lahku minnakse poliitilistes vaadetes; vihatagu ainult logardisi teaduslikus töös, logardisi gentlemanlikkuses, närukaalu poliitilises, ühiskondlikus elus, põlatagu riigi, rahva vaenlasi, sest need on elu ja kultuuri vaenlased, kuna tõsine intelligents, tõsine teadus ja teadusemees elu, kultuuri, rahvuse sõber on.

Seda ootaksime õppivalt, teaduslikult täienevalt ja süvenevalt üliõpilaskonnalt.

H. Sopp.

Mõni sõna üliõpilaskonnast.

Ometi ükskord oleme nii kaugel, et võime rääkida Eesti üliõpilaskonnast kui peaaegu olemasolevast üksusest. Ükskord ometi on teksil see põlev soov, mis loitnud iseäranis kodumaalt väljapaisatute põues, millele ohverdet nii palju jõudu, päevi, tunde.

Mäletan nii selgesti neid lõkendavaid, täis tuld, jõudu, püsivust nägusid, neid rõõmust kiirgavaid silmi, mis kogunesid Piiteris esimesil Vene revolutsiooni päivil, et asuda oma kauaaegsete aadete teostamisele — Eesti üliõpilaskonna loomisele. Mäletan seda elavust, seda ülendavat meeleolu, mis oli Piiteri üliõpilaskonnas, kui sõideti Tartu üliõpilaskongressile. Mahajääjad andsid minejaile kaasa oma paremad soovid, peaaegu kogu hinge. Oldi kindel, et on tulnud tund, kus Eesti üliõpilaskond võib astu ellu organiseeritud üksusena. Kahjuks ei läinud korda luua tol korral üliõpilaskonda, kuid ei heidutanud see, vaid asuti jõudsamale tööle.

Äraarvamata raskustega tuli võidelda Eesti üliõpilasel, et panna end maksma võõraste keskel. Olles üksiku liivaterana, oleks ta olnud laialipillat ning ärapuhut karedaist lääne ning ida tuultest. Saades sellest aru, on koondund üksikud üliõpilased organisatsioonidesse, neisse kividesse, millena püsinud tänni meie üliõpilane. Kuid elu ei seisa, vaid ruttab edasi ning meie peame sõitma ratsa talle järele, kui ei taha jääda tast maha. On muutunud ajad, on tulnud uued nõuded, ning meil on juba raske püsida laialipaisat kividenä; nendena oleme liig nõrgad, liig kerged, et olla tasakaalus aja nõuetega. Tundub tarvidus kindla hoone järele, kus oleks koondatud kõik need kivid, liitudes tugeva üksusena. Tundes tarvidust, nähes möödapääsematust, asume selle hoone ehitamisele. Mis on sääal juures meie siht, mis pää ülesanne? Et hoone oleks tugev, mida ei kõigutaks ükski tuul ega maru. Kuis saavutame need tagajärjed? Kui kogume kokku kõik kivid ning müürime nad niisugustena ega hakka neid lõhkuma uuesti liivaks; sest loomulik, et maja, mis ehitet tugevaist kividest, on vastupidavam kui see, mis kokkuäet liivast.

Kuid ehitajail tuleb rehkendada veel raske tõsiasjaga: nimelt pole veel muutunud, kahjuks, kõik liiv kivideks, pole veel kõigil arusaamist viimase kõvadusest, püsivusest, on jäänud üksikuid liivateri, mis ehitajad ka peavad ära kasutama. Nende kasutamine on paratamata, kuid raske ehitajaile ja ka neile enestele. Siin tekib küsimus: kuis kõige paremini tarvitada seda liiva? Siin tulevad kuuldavale lahkhelid, sest see küsimus on keeruline ning nõuab häid kogemusi, mida äga ehitajail kahjuks vähe. Kui selles osatakse tabada õiget joont, siis on täidetud meie ülesanne. Ühed leiavad, et kergem oleks ehitada, kui materjal on ühtlane, ning soovitavad sellepärast lõhkuda kive, muutes neid uuesti liivaks. Kuid ärgu tehtagu seda, ärgu lõhutagu vaevaga, suurte jõupingutustega liidetud kive, vaid loodagu neid

juure, muudetagu kogu ehitusmaterjaal tugevamaks. Seatagu liiv hulgana, üksusena kivide vahele, mis sunnivad oma raskusega neid kõvenema. Alguses on see külg küll nõrk (kuid see on paratamata), ei peaks aga kõhkleva, et ta ometigi tugevam on hoonest, millel pole ühtegi kindlat külge. Päälegi olen kindel, et see ainumas külg pea kõveneb. Seks jõudu ja tahtmist!

Ärgu katsutagu üliõpilaskonna aluseks võtta üksikuid üliõpilasi, jättes kõrvale organisatsioonid, vaid liitugu viimased ning mahutagu oma vahele organiseerimatud. Ärgu tasandatagu üliõpilaskonna loomisega teed organiseerimatusele, vaid tehtagu viimasele tõkkeid. Saadagu aru, et kui tahame olla tsiviliseeritud rahvana, siis ei pea meie koonduma organiseerimata karjana, vaid tugevate üksustena. Päevaselge on igapäevane, et võimata ajada asju koosolekuil, milline oli kevadine, et kergem teha tegemist näituseks 25- liikmelise organisatsiooniga kui 25 üksiku üliõpilasega. Niisama on selge, et võimata kõrvaldada üliõpilaskonnast olemasolevaid organisatsioone, sest iga üliõpilane on esiteks oma organisatsiooni liige ja siis alles üliõpilaskonna liige. Ei ole võimu, mis kõrvaldaks selle asjaolu. Sellepärast ärgu maskeeritagu, vaid nimetatagu asju nende õige nimega. Aastate jooksul, olude tõttu oleme erinenud, meil igapäev on oma riik, oma kuningas, keda me kummardame, ja kui meilt nüüd nõutakse, et me annaks ära oma kuninga ning tuleks ja kummardaks üht kuningat, siis on see võimata. Hoopis kergem, hoopis lihtsam on, kui tulevad kokku kõik kuningad ning ajavad ühiseid asju ühiselt. Önn kaasa nende tööle!

Mary Ilwes.

Sport ja meie üliõpilaskond.

Elame ajajärgul, kus elu liigub kiires tempos, purustades, allamattes kõiki, kes ei suuda vaimliselt ja kehaliselt elu nõudmistele, närvipingutustele vastu panna. Vaadagem kord mõnes auditooriumis ringi, kui palju näeme priskeid, elurõõmust ülevoolavaid nägusid? Kõik on nad kahvatanud, silmis tuhm vaade, liigutused loiud, kohmakad ja kandilised. Harva leiame mõne, kellel puna palgel ja jõudu lihastes. Mõned aastad nii edasi, ja me oleme aastate päale vaatamata vaimliselt kui ka kehaliselt kui mitte päris raugad, siis ometi kaunis kidurad olevused. Elame ainult sellest jõu tagavarast, mis vanematelt päritud, kuid järeletulevale soole ei ole meil midagi edasi anda. Siin peab appi tulema sport — kui kõike parandav rohi.

Oleks vist üleaarne hakata seletama spordi mõju ja tähtsust meie kehalises ja vaimlises arenemises, kuid siiski luban tsiteerida Dr. med. Goltzi, kes turnimises nägi rohtude rohu. Ta kirjutas umbes järgmist: „Kui palju rohkem oleks rahvaste

arenemiselugu vabam olnud kõikidest võitlustest ja tormidest, kui palju vähem oleks olnud veriseid jälgi rahvaste teel vaba ja rahvusliku iseolemise poole, kui oleks valitsejate troonide ümber olnud tublid, tugevad mehed õrnade, müüdavate kojlaste asemel, kelle kõhetud liikmed värisevad iga vabaduse puhangu ees kui haava lehed. Kui palju rikkamad oleksid rahvad kodanlisest tublidusest ja tõsisest vagadusest, kui kõik vaimulikud ja õpetajad selle asemel, et vaadelda neid ja kõiki inimeselapsi ikka ja alati kui nõrku patuseid, koormatud patuga Aadamast ja emahust päale, tunneksid end kõvade meestena, kel oleks julgust tunnistada omi vigu, kus nad eksinud, jutlustada seda teistele rõõmsalt ja julgelt ja õpetada, et inimene täies teadvuses omast jõust võiks elus vabalt vaadata taeva poole ja surmas rahulikult lahkuda. Peaks see muutuma, et meie hädades oleksime vähem tundlikud, et võiksim me maitsta elurõõmu täiematel sõõmuldel“.

Kuid ärgem seadkem eesmärgiks saavutada üksi toorest jõudu, vaid ka ilu ja osavust. Jätame rekordide seadmised elukutseliste spordimeeste hooleks, kuid paneme rohkem rõhku iluduse ja liigutuste päale. Meie keha peab muutuma sitkeks ja paenduvaks, liigutused plastilisteks. Meie eesmärgiks olgu keha kultuur.

Sport on meil, Eestis, sõjaaja päale vaatamata teinud edusamme. Üksikud on saavutanud koguni häid tagajärgi. Kui nüüd küsida, kui kaugele on arenenud sport meie üliõpilaskonnas, siis peab küll punastama. Senni on ainult mõned üksikud meie üliõpilaskonnast spordiga tegemist teinud. Kaugelt suurem hulk on jäänud päältvaatajaiks ja kohvikutes istujaiks (1915 a. toimepandud omavahelistel võistlustel oli ainult 9 osavõtjat, tänavuses olümpiaadis mitte ühtki üliõpilast). Nüüd, kus asume uuesti akadeemilisele tööle, ei tohi meie ka sporti mitte unustada. Kui kogume teadmisi ja teritame vaimu, ei tohi jätta keha arenemist hooletusse ja kõngu, sest ainult terves kehas võib olla terve vaim. Aega jätkub, ja häast tahtmisest ei tohi puudus tulla. Tulgem kõik, kes tahavad näha oma keha jõurikkana ja ilusana.

Väike algus selles suhtes on juba tehtud. Mineva kuu 26 p. korraldas ajutine üliõpilaskonna keskesitus spordipäeva. Kuid üksi spordipäevade korraldamisega ei saa kaugele. Siin peame järjekindlamat tööd tegema. Keskesituse juure peame looma alalise spordi komisjoni, kes korraldaks igasuguseid spordiplatsid, muretseks spordiriistu, paneks toime omavahelisi võistlusi j. n. e. Kõige lähemaks ülesandeks oleks moodustaval komisjonil talvespordiks võimalusi luua. Ta peab leidma teid ja võimalusi uisutee avamiseks, muretsema suusad ja kelgud. Ei oleks liig, kui üliõpilaskonnal oleks oma spordisaal vaba harjutuste tarvis. See oleks eestkätt, teiseks peavad meil tuleval süvel olema mitmesugused spordiplatsid, (lawn tennis, jala-

pall j. n. e.). Ka vee-sporti ei või kõrvale jätta, kuid sellest teine kord.

Kui üliõpilaskond saavutab nimetatud eeltingimised ning tal tahtmist ja püsivust jätkub, siis võib julge olla, et meie mõne aasta pärast punastamata vanade spordimaade üliõpilaskondade hulgas võime seista. M. S.

Üliõpilaste laul.

Juhtus kätte Soome „Üliõpilaskunnan laulajain Albumi“, väljaantud „laulukunnan“ 10- aastase olemasolu mälestuseks, mille esilehele oli kirjutet hüüdsõnana Eesti üliõpilastele. „Mingem ja tehkem niisamati!“ Oskar Kallas. — See oli kirjutet ligi kolmkümmend aastat tagasi — siis kui Soome üliõpilaskond võis tagasi vaadata juba 10-aastase kindlajoonelise koorilaulu kultiveerimise päale ja O. Kallas säälsamas albumis, tahes kirjutada Eesti üliõpilaste laulust, oli sunnitud vaid kirjeldama Saksa korporatsioonide elu ja burschi kantust „Eesti keeles“

*

Lõppeva aastakümne algul tekkis Tartus Eesti üliõpilaste org-de vaheline meeskoor, mis tegutsedes, olgugi juhuslikkudes tingimustes, häid tagajärgi saavutas ning püüet ja võimet tõsise laulu kultiveerimiseks osutas.

1915. II. p. a. tekkis mõte koorile, mis vahepeäl lagunenud oli, alus luua kindla korralduse näol organisatsioonide kokkuleppel, kusjuures viimastel kaks ülesannet oleks olnud: koori aineliselt toetada ja lauljaid org-ni liikmeid sundida harjutustest osa võtma. Töötati välja põhikiri — kuid korratumad ajad ei lasknud selle töö tagajärgi esile tulla.

*

Praegu seisame samal surnud punktil kui 30 aasta eest ja praegu haarab mainitud hüüe meid hulga tuntavamalt südame kui enne. Vahet tolle ja praeguse aja vahel oleks asjata iseloomustada — ta on lõpmata suur. Praegu oleme oma ülikooli juures iseseisvana üliõpilaskonnana ja praegu peab koradama hüüet: mingem ja tehkem niisamuti! Tarve muusika, isäranis laulu järele on suur. Meil lauldakse meeli — puudub ainult korraldus, mis jõud tööle rakendaks. Üliõpilaskonna ülesannete hulgas on mainitud ka laulu edendamine. Praegu on viimane aeg selle teostamisele asuda. Tuleb luua muusika sektsioon üliõpilaskonda, kuhu peaksid koonduma kõik muusika, esijoones just laulu harrastajad üliõpilased. Neist moodustugu esimeses korras üliõpilaste mees- ja naiskoor. Mõlema ühinemine segakooriks oleks teise tähtsusega küsimus.

Sektsiooni ühinegu kõik muusika harrastajad ja nad ise otsustagu selle sihid ja ülesanded ja loogu sisemine kord. Üliõpilaskonna ülesanne oleks sektsioonile luua arenemise ja edene-mise võimalusi, toetades teda igasugustes korraldustes.

Arvan, et siin keegi kõrvale ei jää, kel tahtmist ja huvi on ühiselt töötada. Kuid teadku ühtlasi igatüks, et ühine laul tõsist tööd nõuab ja ainult järjekindla tööga võib rahuldavaid tagajärgi saavutada.

Kooride loomisega tuleb otsekohe alustada. Tuleb rutata. Jääb veel paar kuud, kus meil tuleks juba esineda. Esimesel Tartu ülikooli aastapäeval ja teisel üliõpilaste päeval kõlaga tõsine ning väärtuslik üliõpilaste laul.

J. H. T.

Kavatsetavast üliõpilasköögist.

Üliõpilaskonna ajutisel keskesitusel on kavatsus avada endise „Ühiselumaia“ sellekohastes ruumides üliõpilasköök, et võimaldada üliõpilaste toitmist söögimajade vaheltkasudeta ja seada seda ratsionaalsemale ning tervishoidlikumale alusele. Eelttööd selleks on käimas, kusjuures lootus on saada üliõpilaskonna kasutada „Ühiselumajas“ leiduv endine üliõpilasköök, mille ülikooli valitsus omalt poolt korda seab.

Paljusid huvitab küsimus, kas sellest asjast üleüldse midagi välja tuleb, kui kalliks lõuna läheb, kui toitev ta oleks ja kui toitev ta olema peaks.

Lubatagu mulle sellekohane ülewaade anda praeguste turuhindade ja muude tingimiste seisukohalt.

Inimese keha tarvitab päevas toitu keha raskuse ja vanaduse järele. Nooremast pärast on tarvidus suurem kui vanas eas. 14. aastasel kulub, näit, päevas, s. o. 24 tunni jooksul, iga klgr. keharaskuse pääle 52 kalooriat (suurt), täiskasvanul aga keskmiselt 42 kal.

Kui arvame üliõpilase täiskasvanuks ja tema keha raskuse ümmarguselt 70 klgr., siis tarvitaks ta 24 t. jooksul $42 \times 70 = 2940$ kal. Spordimeestele-üliõpilastele peab seda arvu märksa suurendama. Aerutamise ja jalapalli võistlustele ettevalmistajad tarvitavad päevas 5000 kal. Kuid need on erandid. Meie keskmine üliõpilane ei ole praegu suur spordiimees ja talle jätkub praegu keskmiselt 3000—3200 kal., ettelugemiselt ettelugemisele käimiseks, kergemaks spordiks ja keha kasvamiseks.

Kuidas saaks sarnase arvu kalooriaid?

Seda annaksid, näit., 120 gr. munavalget, 65 gr. rasva ja 500 gr. süsivesikuid. Otstarbekohane oleks seda päevast tarvidust hommiku, õhtu ja lõuna pääle nii jaotada, et lõunasöögiga saaks 0,4 kogu päevasest munavalgest, 0,5 päevase rasva ja 0,4 päevase süsivesikute tarvidusest. Järjekult peaks lõuna sisaldama $120 \cdot 0,4 = 48$ gr. munavalget, $65 \cdot 0,5 = 32,5$ gr. rasva ja $500 \cdot 0,4 = 200$ gr. süsivesikuid. Arvates 1 gr. munavalget 4,0 kal., 1 gr. rasva 9,2 kal. ja 1 gr. süsivesikut 4,0 kal., teeks see 1310 kal. välja, mida tulevane lõunasöök peaks sisaldama.

Enne kui selle küsimuse lahendame, kui kalliks läheb praeguste turuhindade järele 1310 kal., arvame välja, kui kalliks läheb toidu valmistamine, teenijate palgad, üür ja valgustus nende ruumide eest, kus süüakse ning toitu valmistatakse.

Ütleme, näit., et lõuna maksaks 20 mrk. ja teeme eelarve 300 sööjaga 3 kuu pääle — see oleks:

20 Mrk. $\times 300 \times 30 \times 3 = 540.000$ Mrk. üleüldist sissetulekut.

Kulud:

12 sülda puid toidu valmistamiseks —	12.000 Mrk.
(loodetakse osta valitsuselt)	
1 ekonom (perenaine) kautsjoni võimeline	
1000 Mrk. kuu palga, prii korteri ja söögiga —	3.000 „
2 teenijat à 400 Mrk. kuus, prii kort. ja söök —	2.400 „
2 teenijat ainult lõunajal abiks prii lõunaga —	1.200 „
Toiduainete vedu, ruumide valgustus, üür jne.	25.000 „

Kokku 43.600 Mrk.

Jääks toiduainete ostmiseks 540.000 M. — 43.600 M. = 496.400 Mrk. Sellest rahast tuleks anda $300 \times 30 \times 3 = 27.000$ lõunat. Järjelikult võiks ühe inimese lõunaks kulutada $496.400 : 27.000 = 18,3$ M. ainult toiduainete pääle.

Nüüd tuleme tagasi küsimuse juure, kui kalliks läheb praeguste turuhindadega ülevaltoodud 1310 kalooriat?

Lubatagu mulle üles seada asja tutvustamiseks kolm retsepti, mille järele lõunat võiks valmistada.

Rp. I.	Kal.	Mrk.	1914 kop.	gr. munavalg.	gr. rasv.	gr. süsivesik.
200 gr. leiba (rukki)	486	4,0	1,0	12,8	2,0	100,0
150 „ kartulid	142	0,5	0,3	3,0	0,1	31,0
200 „ loomaliha	250	4,0	4,0	40,0	3,2	—
30 „ võid	240	4,5	2,0	0,2	25,1	—
50 „ kaera tangu	197	1,5	0,5	6,7	3,7	31,4
50 „ peedi salatit	20	0,2	0,1	—	—	4,0
300 „ piima	201	2,4	1,5	10,0	10,2	14,0
10 „ suhkrut	40	1,2	0,3	—	—	10,0
Kokku	1576	18,3	9,7	72,7	44,3	190,4
Osa päevasest tarvidusest				0,72	0,75	0,38

Selles Rp. I on mõeldud 1) kaera ehk odra tangu supp piimaga 2) loomaliha praad 3) üks klaas kohvi suhkruga. See lõuna maksaks praegu (ainult toiduained) 18,3 Mrk., sisaldaks 1576 kal. (ümmarguselt 1500 kal.) ja annaks 0,72 kogu päevasest munavalgest pro üleval toodud 0,4; 0,75 kogu päevasest rasvast pro üleval toodud 0,38 päevasest süsivesikutest.

Rp. II.	Kal.	Mrk.	1914 kop.	gr. munavalg.	gr. rasv.	gr. süsivesik.
200 gr. herneid	650	6,0	3,0	46,4	3,8	105,4
25 „ rasva	225	3,0	1,5	0,7	20,3	—
50 „ porgandi salatit . .	15	0,2	0,2	—	—	3,0
50 „ kartulid	47	0,1	0,1	1,0	—	10,5
100 „ leiba	250	2,2	0,7	6,4	1,0	50,0
100 „ kaera jahu	395	3,0	1,0	14,4	6,8	66,4
300 „ piima	201	2,4	1,5	6,8	7,2	9,6
Kokku	1783	16,9	8,0	75,7	38,8	244,9
Osa päevasest tarvidusest				0,75	0,7	0,49

Selles Rp I on taimetoit. Rasva asemele võib margariini võtta, mida saada on. 1) Jahu tumm piimaga odra ehk kaera jahust. 2) herne kotletid. Herneste asemele odra tangu kotlette andes sisaldaks see lõuna sama palju kalooriaid, kuna kaera tange võttes ligi 100 kal. rohkem saaks. See lõuna maksaks praegu 17 mrk. ja sisaldaks ümmarguselt 1700 kal.

Rp. III.	Kal.	Mrk.	1914 kop.	gr. munavalg.	gr. rasv.	gr. süsivesik.
200 gr. ahvenat	160	4,0	4,0	37,0	1,4	—
100 „ kartulid	95	0,3	0,1	3,0	0,1	31,0
100 „ leiba	250	2,2	0,7	6,4	1,0	50,0
50 „ kõrvitsa salatit . .	10	0,2	0,2	—	—	2,0
25 „ margariini	200	1,0	0,8	0,1	23,4	—
200 „ kaera tangu	768	6,0	2,0	27,0	15,2	125,6
300 „ piima	210	2,4	1,5	10,0	10,2	14,0
Kokku	1693	16,1	9,3	83,5	51,3	222,6
Osa päevasest tarvidusest				0,70	0,78	0,4

Selles Rp I on mõeldud 1) kala liha toit ja 2) puder piimaga. Ta maksaks ümmarguselt 16 mrk. ja sisaldaks ligi 1700 kalooriat.

Mis tuntuks neisse retseptidesse üleüldiselt, siis torkab silma, et lõuna-söögi pääle langev kal. summa märksa kõrgem on sellest (1310 kal.), mida eespool tarvilikuks pidasime. Teiseks on huvitav see, et ta praegustest söögi-majade vähe-väärtuslikkudest lõunatest pool odavam tuleb. Kolmandaks tohiks

see nende tõsidusse usku äratada, et nad mitte kusagilt raamatust välja pole kirjutatud, vaid kokku seatud praegu saadaolevaist aineist viimasil päevil turul valitsevate hindadega.

Neist kolmest annab iga lõuna keskmiselt $\frac{3}{4}$ päevasest munavalge ja rasva tarvidusest, seega tublisti üle sundusliku normi, kuna süsivesikud sundusliku normi piiridesse on jäetud põhjusega, et neid tublisti sisaldavad toiduained, nagu kartulad ja leib, vähemalt hommikuti ja õhtuti igale üliõpilasele kätte-saadavad peaksid olema.

Lõunast osa aga olen meelega kõrgemale püüdnud tõsta, mõeldes, et üliõpilane vähemalt üks kord päevas peab kõvasti süüa saama.

Selle juures ei tohi aga jälle kõhtu korraga hulga vedela supi ja mõne üksiku (olugi odava) ainega koormata. Ühe toiduaine alatine domineerimine on teaduslikult lubamata mitmel põhjusel, kuid iga mitte-teadusemees teab, et ta lubamata on sel lihtsal põhjusel, et ta siis mingit isu ei ärata.

Praegu on raske üksikuid väga tähtsaid toiduaineid saada, ehk päris võimata. Sellepärast olen püüdnud valida just sarnaseid aineid, mida alati saada on ja mis võimaldaksid isegi valiku maitse järele nii liha- kui taimetoitlastele.

Ärgu keegi arvaku, et siin ülesseatud kolm lõunasöögi proovi kindel ettekirjutus on üliõpilasköögile ja sööjatele. Ei. Olen nad täitsa eraviisil tarvilikuks pidanud esile tuua asjasse usu äratamiseks.

Üksikasjalise ja iga päevaga vahelduva toidukava võib alles siis kokku seada, kui köök tegelikult avatud ja sööjate nõudmised teada. Ja see peab tingimata tehtud saama. Ei ole mitte nalja asi, ükskõik, mida süüa. Kui aga midagi kõhtu saab! Lubamata on ja eriti üliõpilasele, ja eriti meie praeguses seisukorras kõiksugu alaväärtuslikku kraami süües tervist rikkuda, kui sellesama raha eest, ehk veel odavamini (praegune söögimaja lõuna, kui ta vastaks eelpool ülesseatud nõudmistele, maksaks 40 mrk. pro meie 20 m.) võimalik on ennast tervishoidlikult toita. Kõhuküsimus on praegusele üliõpilasele kõige tähtsam küsimus — nüüd saadud rikked on hiljemini parandamatud. Julgen omalt poolt soovitada praegu ostmata jätta mõni raamat, kui see takistaks rahulolevat söömist.

Keskesitus on samme astunud valitsuse juures üliõpilaskonnale toiduainete, nagu suhkru, saamiseks. Loodame, et herrad, kelle käes see asi lubada, omi järeletulejaid ära ei unusta ja et kõik maameestele linade vastu veel pole välja antud. Muidugi peab üliõpilaskond ka margariini kui odava ja kõrgeväärtusliku aine saamiseks valitsuse poole pöörama.

Kokkuvõtlikult peab tunnistama, et hästi toitvaid, tervishoidlikke nõudeid täitvaid lõunaid praegu võimalik on korraldada ja hästi odavama hinna eest kui söögimajades. Selle tõenduseks olugi need eelpool toodud arvud. Nagu iga perenaise oskusest, nii oleneb ka üliõpilasköögi perenaise omast, kas see teaduslik lõuna ka süüa sünnib. Kuid loodetavasti pole meil veel kõik oskajad perenaised kadunud.

Kui veel seda arvesse võtta, et sööjatelt enestelt, kes maalt pärft, üht ja teist odavamini osta peaks saama kui turult, siis tuleks lõuna veel odavam, mis veel rohkem lootust annaks köögi hääks käekäiguks.

Olen arvamisi kuulnud üliõpilastelt, et 20 mrk. lõuna eest liig kallis on. Pean tähendama, et see 20 mrk. ainult näituseks on võetud ega mingisugune kindel hind ei ole.

Eelpool leiduv I lõuna maksaks 18,3 mrk, II — 16,9 mrk. ja III — 16,1 mrk. Siia ligi arvates nende valmistamise ja muud kulud 43 600 : 27.000 = 1,6 mrk. iga lõuna pääle, maksaks lõpulikult I lõuna 18,3+1,6 = 19,9 m. II — 16,9+1,6 = 18,5 mrk. ja III — 16,1+1,6=17,7 mrk. Üleüldse on võimata neid arvused penni päält ära määrata. Seda ei ole ka tarvis.

Selge on, et üliõpilasköök vaheltkasu püüda ei pruugi ja selle tõttu alsti odavamini toitused võib anda. Muud kui tubli korraldus ja hää asjaajamine peab olema. Siis võib juhtuda, et lõuna veel märksa odavamaks muutub. Nüüd on ainult tarvilik, et igaüks, kes soovib üliõpilasköögis söömas käima hakata, ennast viibimata üles annaks, kui sellekohane teadaanne avaldatakse.

V. Sunberg.

Teadaanne.

Üliõpilasköögi lähemaks korraldamiseks on tarvis teada andmeid, nagu sööjate esialgne arv ja nende lähemad soovid. Selleks paneb toime keskesituse juures olev ühiskööki korraldajad toimkond 8., 9. ja 10. oktoobril ankeedi, mille käik oleks järgmine — igal ühisköögis süüa soovijal tulevad järgmised teated anda: nimi ja lähemad köögi korraldusse puutuvad soovid, nagu lõunasöögi hind, kas taime- või lihatoitlane? kuidas soovib maksa, kas ainetes või rahas? ja muud tingimised. Sarnane teateleht lastagu tähendatud päivil ülikooli vestibüülis ülesseatud ankeedi kasti.

Korraldajad toimkond

Üliõpilaskonna ajutise keskesituse suvise tegevuse ülevaade.

„Ajutine üliõpilaskonna keskesitus, valitud üleüldisel üliõpilaskonna koosolekul 16 ja 17. mail, on kõigi Tartu üliõpilaste esitus, kelle kohuseks ning ülesandeks on ajada ja korraldada 1920 a. suve jooksul kõiki Tartu üliõpilaskonna asju ning ettevõtteid ja kes õigustatud on terve üliõpilaskonna nimel esinema ning kõnelema. Oma lõpuliku ülesande näeb keskesitus eeltööde tegemises II üleüldiseks üliõpilaskonna koosolekuks ja nimelt üliõpilaste organiseerimiskava ning keskesituse valimismooduse väljatöötamises ja koosoleku kokkukutsumises.“

Tsiteeritud esimene punkt aj. keskesituse kodukorrast oli aluseks keskesituse tööle ja toimumistele suvisel vaheajal. Kuna tema tegevuse algus langes juunikuusse, siis oli plenaarkoosolekute pidamine tihtilugu takistatud esitajate Tartust eemal viibimisest. Liialdatuna oleks tundunud aga nõudmine, et esitajad suvise puhkeaja Tartus mööda saadaks ehk kaugemalt kodumaalt igaks koosolekuks sõidaks. Enamjaolt koondus selle tõttu töö komisjonidesse ja juhatuse kätte. (Erikommis-

jonid valiti „Üliõpilaslehe“, spordipäeva ning majandusliste ettevõtete korraldamiseks.) Siiski on peetud 8 üldkoosolekut. On saavutatud rahuldavaid tagajärgi üliõpilaste ühisköögi korraldamises, mis nii kaugele edenenud, et lähemal ajal võib esineda osavõtjate ankeediga. Samuti sai algatatud traditsiooniline üliõpilaste „spordipäev“. Sportlaste vähepoolne osavõtmine tuleb suurelt osalt kirjutada lühikese ettevalmistusaja ning vähese kihutustöö arvesse. Juhatus töö seisis suuremalt jaolt jooksvate asjade ajamises ja üleskerkinud küsimuste lahendamises ülikooli valitsusega. Tähtsamana tulemusena võiks esineda „Ühiselumaja“ ühe osa saamine üliõpilaskonna ruumideks. Nende ridade ilmumine on võimalik oma häälekandja tõttu. Üliõpilaslehe esimene nummer viibis peasjalikult finantsilistel põhjustel, nagu selle tähe all on seisnud kõik üliõpilaskonna kavatsused ja ettevõtted. Mis puutub üliõpilaskonna korraldusse, siis figureerivad siin kaks eripõhimõtet baseerivat projekti. Kompromissprojekti väljatöötamine on käsil ja loodetavasti otsustavad lähemad päevad üliõpilaspere sisemise korralduse ja II üldkoosoleku kokkukutsumise.

W. L.

Tartu üliõpilaskonna muusika sektsiooni põhikirja kava.

1.

Üliõpilaskonna muusika sektsiooni ülesanne on luua võimalusi üliõpilastele ennast arendada laulus ja muusikas, esimeses jões koorilaulus ja kaasa aidata üliõpilaste esteetiliste huvide ning tarvete rahuldamiseks. Oma sihtide saavutamiseks loob sektsioon igasugused laulu ja muusika avaldusvormid, nagu mees-, nais- ja segakoorid jne.

Kunni sellekohase sektsiooni tekkimiseni võtab muusika sektsioon oma harrastuspiirkonda ka näite- ja tantsukunsti.

2.

Muusika sektsiooni liige võib olla iga Tartu ülikooli üliõpilane. Sektsioonil on: tegev- ja harrastajad liikmed. Harrastajad võivad olla ka vilistlased.

3.

Muusika sektsiooni sisemisi asju ajab kõigi liigete koosolek, kelle valitav sektsiooni juhatus.

4.

Sektsiooni juhatus seisab koos kolmest koosolekul valitud liikmest ja iga koori või trupi juhatajast (esitajast).

5.

Muusika sektsiooni juhataja võtab osa üliõpilaskonna juhatusel ja keskesituse koosolekuist sõnaõigusega, sektsiooni puutuvais küsimusis hääleõigusega.

6.

Igasuguste raskemate aineliste küsimuste lahendamisel (oma ruumide muretsemine jne.) on sektsioonil õigus nõuda üliõpilaskonna kaasabi.

7.

Sektsiooni sissetulekud on: üliõpilaskonna poolt maksetav iga pooleaastane toetusraha, iga pooleaastane liikmemaks, mis harrastajail 2 korda suurem kui tegevliigetel, igasugused annetused ja sissetulekud pidudest, kontsertidest jne.

8.

Sektsioonil on kindel töö distsipliin, mille põhjal iga tegevliige on kohustatud osa võtma kõigist harjutustest ja tööddest, milles ta soovi on avaldanud kaasa töötada.

9.

Muusika sektsiooni likvideerimisel, mis sektsiooni üldkoosoleku otsustada on, langeb sektsiooni varandus üliõpilaskonna üldvaranduseks.

Kokku seadnud J. Teinman.

Lauljatele.

Pühapäeval 10. oktoobril peetakse aj. keskesituse algatusel üliõpilaskonna muusika sektsiooni asutamise koosolek. Tähtsamaks küsimuseks oleks alusepanemine üliõpilaste mees- ja naiskoorile. See eesmärk koondagu kõiki lauluharrastajaid pühapäeval kell 11 ülikooli viiendasse auditooriumi.

Keskesituse juhatus.

Akadeemiline Emakeele Selts

on kinnitatud ülikooli juures ja algab tegevuse sellel poolaastal koosolekuga laup. 16. okt. k. 6 õht. ülikoolis. Ettekanneteks on muu seas uurijate aruanded suvisest tegevusest liivlaste juures, Saaremaal, Harjumaal j. m. Pääle selle käsitatakse kirjanduslikke uudiseid keele alalt ja esildatakse juhatusel sisseantud küsimused õigekeelsuse asjus. — Emakeel tohiks küll huvitada laiematki üliõpilaste ringkondi ja leida iga akadeemia kodaniku harrastuste keskel väärilise koha, — näidaku seda energiline koondumine Emakeele Seltsi ümber.

IV. Eesti üliõpilaste spordipäev.

Võistlusi peeti kahel päeval — 26. ja 27. septembril. Osavõitjaid on rohkem kui mineval aastal. Samuti on tagajärjed paremad, kui eelmistel aastatel. Esimese võistluse päeva tagajärjed on järgmised:

100 m. jooks: Finaal: 1. Anderson — 12,2; 2. Pliimann — 12,4; 3. Sinisoff.

Ketas: 1. Klein — 33,65; 2. Sinisoff — 29,95 — 3. Pliimann — 28,28.

Kõrgushüpe hoota: 1. Sinisoff — 1,28; 2. Teder — 1,23; 3. Treude — 1,23.

Kõrgus hooga: 1. Teder — 1,60 (uus üliõplaskonna rekord); 2. Anderson — 1,55; 3. Sinisoff — 1,55.

Teivashüpe: 1. Ever — 2,80 (uus üliõpilaskonna rekord); 2. Sinisoff — 2,75; 3. Anderson — 2,55.

1500 meetrit: 1. Anderson — 4 m. 49,4 s.; 2. Hion — 4 m. 52,4 s.; 3. Zirk — 5 m.; 4. Vaher — 5 m. 1 s.; 5. Pliimann — 5 m. 13,4 s.; 6. Teder — 5 m. 13,5 s.

Kuul: 1. Sinisoff — 11,55; 2. Teder — 10,62; Treude — 10,15.

Oda: 1. Klein — 43,71; 2. Teder — 39,51; 3. Anderson — 38,82.

Kaugushüpe hooga: 1. Anderson — 5,67; 2. Teder — 5,50; 3. Pliimann — 5,34.

Kaugushüpe hoota: 1. Anderson — 2,79; 2. Treude — 2,78; 3. Teder — 2,75.

400 meetrit: 1. Anderson — 59,6; 2. Teder — 63,0; 3. Pliimann — 66,8.

Kolmikhüpe: 1. Teder — 12,29 (uus üliõp. rekord); 2. Treiberg — 11,02; 3. Anderson — 10,52.

Tõkkejooks: 1. Anderson — 21,0 (uus üliõp. rekord); 2. Teder — 21,0; 3. Ever — 22,8.

3000 m. jooks: 1. Zirk — 10 m. 51 s (uus üliõp. rekord); 2. Hion — 10 m. 51 s.; 3. Busch — 12 min. 22 sek.

Klassilise kümmitõlvõistluse võitis Anderson — 3835,4 punktiga (uus üliõp. rekord). Teisel kohal Teder 344,0 punktiga. Kolmandal Treiberg 1924,8 punktiga.

Viietõlvõistluse võitis Anderson 2024,5 punkt. Teisel kohal oli Teder 1695 punktiga, kolmandal Pliimann 1582 punktiga, neljandal Treiberg 1174 punktiga.

Organisatsioonide vahelisel võistlusel jäi 1. kohale corp. „Frateritas Estica“ 32 punktiga. 2. kohale corp. „Sakala“ 20. punktiga. 3. kohale corp. „Vironia“ 18 punktiga. 4. kohale corp. „Ugala“ 8 punktiga. 5. kohale organiseerimata üliõpilased 4 punktiga, 6 kohale „Eesti Üliõp. Selts“ 2 punktiga. Kolmandal päeval oli „Muru-Tõnise“ finaal Sinisoffi ja Tederi vahel.

Võitis Sinisoff 3 setti nulli vastu (6 : 3, 1, 6 : 1, 6 : 1). Kolmandal kohal Raud.

„Üliõpilastele“ ilmub Tartu üliõpilaskonna aj. keskusituse väljaandel.

Vastutav toimetaja: Peeter Treiberg.

Tegev toimetus: Ann Tamm, Josep Teilman, Damasius Treude.

Esialgne toimetuse aadress: Tartu Ülikool, Üliõpilaskonna aj. keskusitus „Üliõpilastele“ toimkond.

Eesti Kirjast-Ühisuse „Postimehe“ trükk, Tartus.